

Nr 228.

Af herr **Jansson** i Krakerud, **m. fl.** om *skrifvelse till Kungl. Maj:t* angående utredning i fråga om bolags jordförvärf inom Värmlands län.

Vid 1909 års riksdag framlade fem representanter från Värmlands län i Andra kammaren en motion, nr 96, hvori de hemställde om en skrifvelse till Kungl. Maj:t för åstadkommande af en utredning angående bolags jordförvärf inom nämnda län och vidtagande af sådana åtgärder, som af denna utredning kunde föranledas.

Motionen blef af lagutskottet, dit den hänvisats, i här afsedda punkt tillstyrkt i dess utlåtande nr 52 punkt 3:o.

Vid ärendets behandling i kamrarna biföll Andra kammaren utan votering hvad utskottet hemställt under punkt 3:o, hvaremot Första kammaren afslog denna hemställan med 92 röster mot 36, som afgåfvos för en af herr Fahlén vid punkten fogad reservation, hvori yrkades bifall till motionens förra del, som handlade om här förut berörda utredning.

Under den debatt, som i Första kammaren uppstod med anledning af utskottets utlåtande, framhölls särskildt beträffande Värmlands län bland annat, att hemmansägarna i detta län voro emot den ifrågasatta lagstiftningen. Detta påstående var utan tvifvel förhastadt och torde ha berott på bristande kännedom om verkliga förhållandet. I alla de kommuner, där bolagen förvärfvat ett större antal gårdar, har befolkningen vaknat upp öfver den fara, som hotar den från ett öfverhandtagande bolagsvälde, och i mer eller mindre stark form gifvit uttryck för att en gräns måste sättas för dess ytterligare utsträckning.

Angående vidare det fällda yttrandet att Värmlands bönder med sin utpräglade själfständighetskänsla ej voro med på att ställas under förmynderskap, så är det ingenting annat än ett talesätt, som flitigt användts

vid försvaret af bolagens herravälde i Norrland. Här må för öfrigt påpekas, att frågan, sådan den framställdes af åsyftade talare, är på ett vilseledande sätt formulerad. Det är nämligen härvidlag icke fråga om huruvida bönderna skola stå under förmynderskap eller ej, utan helt enkelt om huruvida de skola vara under statens eller bolagens förmynderskap. Det är på detta sätt saken rätteligen bör ses, och sker det, behöfver sannerligen ingen vara tvifvelaktig om, hvilken förmyndare som är bäst.

En omständighet, som särskildt bör betonas, då det gäller Värmlands län, är, att ett mycket stort bolag, som efter hvad allmänt är känt hufvudsakligen äges af utlänningar, därstädes för något mer än två år sedan förvärfvat sig väldiga skogsdomäner jämte stora industriella anläggningar och därigenom intager en dominerande ställning, som, därest bolaget får tillfälle att ohindradt slå under sig allt större områden, innebär en allvarsam ekonomisk och politisk fara icke blott för länet utan för hela landet.

Det torde vara obehöfligt att nu i vidsträcktare mån utveckla de sociala missförhållanden, som inom länet uppstått till följd af bolagens jordförvärf, enär dessa, då frågan därom flera gånger förut förevarit i Riksdagen, redan äro väl kända. Vi inskränka oss därför till att för frågans ytterligare belysning endast återropa och här nedan intaga det yttrande i saken, som 1909 års lagutskott efter inhämtade upplysningar afgifvit i sitt förutnämnda utlåtande, nr 52.

»Hvad särskildt angår det i herr Berggrens förevarande motion framställda yrkande på åtgärder i det ifrågavarande afseendet för Värmlands län, har utskottet inhämtat, att förhållandena i detta län, i hvad nu är i fråga, i särskild grad äro värda uppmärksamhet.

Att Värmlands län icke kom att inbegripas i den redan befintliga förbudslagen, synes hafva berott på flera omständigheter. Någon bland befolkningen så utbredd och medveten ovilja öfver sakernas tillstånd, som i de nordligare landsdelarna, torde i alla fall där ej hafva förekommit. Emellertid är det ett allmänt känt förhållande, att folkmängden i Värmlands läns norra del samt i gränstrakterna mot Norge i afsevärd mån förminskats. Ehuru det bör medgifvas, att folkminskning förorsakats jämväl af andra än här ifrågavarande förhållanden, kan det likvisst icke utan vidare förnekas, att trävaruindustriens omfattande inköp af fastigheter kan därtill hafva medverkat. Utskottet vill med ledning af utskottet tillhandakomna uppgifter lämna några exempel på omfattningen af bolagens

fastighetsförvärf i Värmland. Inom Älfdals härads nedre tingslag ägdes år 1907 Sunnemo socken så godt som helt och hållet af bolag. Inom Gustaf Adolfs socken i samma tingslag ägde bolag all enskild jord. Af tingslagets båda öfriga socknar, Ekshärad och Norra Råda, tillhopa innehållande omkring 50 mantal, äges något mer än 36 mantal af bolag. Inom Älfdals härads öfre tingslag har beträffande en socken uppgifvits, att af bolag därstädes innehades år 1890 2,139 har, 1900 12,193 har och 1907 22,900 har. Från Hvitsands socken i Fryksdals härads öfre tingslag har meddelats, att vid nämnda tid ungefär halfva socknen ägdes af bolag och att bolagens jordförvärf inom socknen visade tendens att fortfara. Inom Lekvattnets socken i samma tingslag, utgörande tillhopa ungefär 19,000 har, innehade bolag år 1890 1,050 har, år 1900 2,000 har och år 1907 5,400 har. Enligt uppgift från Nordmarks härad med en areal af omkring 97,000 har innehades af bolag år 1900 omkring 10,000 har och år 1907 omkring 15,000. Inom Gräsmarks socken i Fryksdals härads nedre tingslag ägdes för ett 10-tal år sedan knappast någon jord af bolag. Nu pågå emellertid bolagens jordinköp i stigande skala, och å bolagens hemman lärer förekomma, att husen och jordbruket äro förfallna. Bland de skogsägande bolagen i Värmland lära några finnas, som, enligt hvad allmänt är känt, hufvudsakligen ägas af utlänningar. Ett dylikt bolag förvärfvade under loppet af förra året enligt uppgift mera än 10 kvadratomil skogsegendom i Värmland. Åtskillig skogsmark äges af enskilda norrmän.»

På grund af hvad sålunda anförts, få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes så skyndsamt ske kan låta verkställa fullständig utredning rörande bolags jordförvärf inom Värmlands län samt för Riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som af denna utredning kunna påkallas.

Stockholm den 27 januari 1911.

G. Jansson.

J. P. Igel.

N. A:son Berg.

C. J. Berggren.

Carl Jansson.